

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการน้ำ การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและ
อนุรักษ์น้ำของชุมชนคลองส่งน้ำดิบในบริเวณพื้นที่เขตอนุรักษ์และจุดรับน้ำดิบสำแล
Factors Affecting Water Management, Water Conservation and Participation
in Water Management and Community Water Conservation along the
Sending Untreated Water Canal in the Conservative Area and the
Untreated Water Intake Samlae Water Treatment

วิจิตร วิชัยสาร¹, กริธา ไชแสง¹, ประภัสสร ทองยินดี¹, นันทวุฒิ จำปางาม²,
เกียรติชัย เวชฎาพันธ์³ และ รัฐพล สันสน³

Vichit Vichaisarn¹, Greta Khaisang¹, Prapatsorn Thongyindee¹,
Nuntawut Champar-ngam², Kiaticai Vesdapunt³ and Rattapon Sunson³

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

¹School of Management Science, Eastern Asia University

²คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

²School of Science Program in Public Health, Eastern Asia University

³คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

³School of Business Administration, Eastern Asia University

Received: October 1, 2020

Revised: November 3, 2020

Accepted: November 5, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อสำรวจปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และพฤติกรรม และการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ (2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน กับ การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และ (3) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในบริเวณพื้นที่เขตอนุรักษ์และจุดรับน้ำดิบสำแล กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่เขตอนุรักษ์และจุดรับน้ำดิบสำแล ตัวอย่างจำนวน 1,000 คน สถิติที่ใช้ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา สถิติ t-test, วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และสมการความถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า (1) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีสถานภาพสมรส อายุอยู่ในช่วง 45-54 ปี อาชีพหลักเป็นพนักงานเอกชน มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนเงิน 10,001-30,000 บาท จำนวนคนในครัวเรือน 4-6 คน และระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ 16 ปีขึ้นไป ความคิดเห็นของตัวอย่างต่อความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และพฤติกรรม และการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับความสำคัญมาก (2) ปัจจัยส่วนบุคคลด้าน อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนคนในครัวเรือน และระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ ที่แตกต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (3) ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจ

ทัศนคติ และ พฤติกรรมเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ มีอิทธิพลต่อการจัดการทรัพยากรน้ำในบริเวณพื้นที่เขตอนุรักษ์ และจุดรับน้ำดิบสำแล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ปัจจัย, การจัดการน้ำและการอนุรักษ์น้ำ, การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์น้ำ

Abstract

Objectives of this research were (1) to survey the personal factors, knowledge and understanding, attitude and behavior and the community participation in water management and water conservation (2) to compare different personal factors and the community participation in water management and water conservation and (3) to analyze factors affecting the community participation in water management and water conservation. 1,000 samples were people who lived in the conservative area. Statistics were descriptive statistics, t-test and the analysis of one-way ANOVA and multiple regression. Results of this research indicated that (1) most of sample were female, married, age between 45-54 years old, the main occupation was private employee, primary education, the average monthly income of 10,001-30,000 baht per month, 4-6 family members and the duration of living in the area for more than 16 years, most opinions of respondents about the knowledge and understanding, attitude and behavior and the community participation in water management and water conservation were important levels (2) testing the different, it found that difference in age, occupation, education level, monthly income number of family member and duration of living in the area had the difference in the community participation in water management and water conservation significantly at .05 level and (3) the hypothesis testing, it found that the influence result of the knowledge and understanding, attitude and behavior in water management of community in the conservative area found that they had the influence on the water management and water conservation significantly at .05 level.

Keywords: factors, water management and water conservation, participation in water management and water conservation

บทนำ

น้ำ คือชีวิต โดยเป็นทั้งส่วนประกอบที่สำคัญของร่างกายและการดำรงชีวิต แหล่งน้ำดื่มพื้นฐานของคนไทยมาจาก 2 แหล่ง ได้แก่ น้ำผิวดินและน้ำใต้ดิน แต่พบว่าแหล่งน้ำดังกล่าว มีการปนเปื้อน โดยน้ำที่มาจากครัวเรือน น้ำเสียจากการทำเกษตรกรรมโดยใช้สารเคมี น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม ที่พบทั้งสารเคมีและโลหะหนัก โดยพบว่าร้อยละ 33.33 ของแหล่งน้ำบนดินของไทยดังกล่าว ไม่ได้มีคุณภาพที่ดีสำหรับการบริโภคและอุปโภค (The Water

Project, Inc., 2015) แหล่งน้ำใต้ดินใหญ่ของประเทศไทยจะอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางรอบๆ กรุงเทพมหานคร ซึ่งถูกนำมาใช้ในการบริโภคอุปโภค แต่ผลจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการเกิดความแห้งแล้งจากการที่มีฝนทิ้งช่วง ส่งผลต่อการลดลงของปริมาณน้ำบนดินและใต้ดินในที่ราบลุ่มตอนกลาง รวมทั้งยังส่งผลต่อผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งใช้น้ำเพื่อการเกษตรจำนวนมาก ถึงร้อยละ 70 ของปริมาณน้ำทั้งหมด ทำให้ต้องพึ่งพาน้ำจากเขื่อนทาง

ภาคเหนือตอนล่างเพิ่มมากขึ้น และเนื่องจากการขยายพื้นที่เพาะปลูกข้าวที่เพิ่มมากขึ้นนอกเหนือจากคลองชลประทาน รวมทั้งการเกิดน้ำท่วมใหญ่ในปี พ.ศ. 2554 ทำให้สัตว์เลี้ยงและพืชผลทางการเกษตรเกิดการเสียหายอย่างรุนแรง ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจคุณภาพชีวิตและสุขภาพของประชาชนตามมา

จากการคาดการณ์การขาดแคลนน้ำจะเกิดขึ้นอย่างรุนแรงในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2568 ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร และการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (The Water Project, Inc., 2015) ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของน้ำ การลดลงของปริมาณน้ำดี และปัญหาสภาพแวดล้อม ทำให้เกิดปัญหามลพิษ และปัญหาน้ำเสีย คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม เต็มไปด้วยของเสียและสารเคมี ที่ถูกปล่อยทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรม และปัญหาน้ำทิ้งจากครัวเรือน ซึ่งล้วนเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพคุณภาพชีวิตและมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนทุกคน ซึ่งการแก้ไขปัญหาด้านการจัดการและทรัพยากรแหล่งน้ำให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล จำเป็นต้องอาศัยการวางแผนระยะยาว ร่วมกับการสร้างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์น้ำและสิ่งแวดล้อมจากทุกภาคส่วน จึงจะสามารถนำไปสู่การจัดการน้ำอย่างยั่งยืนได้ (พวงเพชร คงแก้ว, 2554, น. 1)

นอกจากนี้ จากสถานการณ์ฝนทิ้งช่วงในปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อปริมาณน้ำที่จะนำมาทำน้ำประปาของกรุงเทพมหานคร และปริมาณชลประทานที่ลดลง ทำให้มีปัญหาน้ำท่วมขังเลหนุนเข้ามา ส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำประปาและก่อให้เกิดปัญหาต่อระบบปั๊มน้ำของการประปาที่จะดึงน้ำจืดจากแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งการประปาจะใช้ผลิตน้ำประปาวินละ 5.2 ล้านคิวบิกเมตร สำหรับประชาชน 2.2 ล้านครัวเรือน ภาคธุรกิจและภาคอุตสาหกรรม และยังคงส่งผลกระทบต่อการทำงานเกษตร แม้รัฐบาลได้ออกประกาศและทำการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องให้ประชาชนลดปริมาณพื้นที่การปลูกข้าวลง และหันไปปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อยแทน แต่พบว่าปริมาณน้ำในแหล่งน้ำหลักที่ไหลลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อนำไปใช้ทำน้ำประปาให้กรุงเทพและปริมาณชลประทานได้ลดลงอย่างน่าวิตกกังวล เหลือเพียง 5 พันล้านคิวบิกเมตร จากปกติที่จะมีปริมาณน้ำ 8 พันล้านคิวบิกเมตร นอกจากนี้ การประปายังได้แนะนำให้ประชาชน

เก็บตุนน้ำดื่มไว้ใช้ในช่่วงหน้าแล้งครัวเรือนละ 60 ลิตร และให้ประชาชนลดการใช้น้ำให้น้อยลง ซึ่งพบว่า ยังไม่ประสบความสำเร็จ เพราะราคาน้ำประปาที่จะจ่ายเพียง 8.50 บาท/1,000 ลิตร ซึ่งเป็นราคาที่เข้ามาตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2549 แม้จะมีฝนตกในกรุงเทพฯ แต่น้ำฝนก็จะไหลลงสู่ทะเลอย่างรวดเร็ว และการกักเก็บน้ำฝนไว้ใช้ ก็ยังมีปัญหา รวมทั้งการเกิดน้ำท่วมสลับกับฝนแล้ง ทำให้การจัดการน้ำมีปัญหา และได้มีการคาดการณ์เกี่ยวกับปริมาณน้ำเสียมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ถึงปี พ.ศ. 2560 พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี (โครงการศึกษาความเหมาะสมในการจัดเก็บค่าบริการน้ำเสียในเขตกรุงเทพมหานคร. การจัดการคุณภาพน้ำในกรุงเทพมหานคร. 2554, น. 15) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การจัดการน้ำและการอนุรักษ์น้ำของชุมชนริมคลองส่งน้ำดิบ ของการประปานครหลวง และการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์น้ำของชุมชนริมคลองส่งน้ำดิบดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ พฤติกรรมเกี่ยวกับการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในบริเวณพื้นที่เขตอนุรักษ์และจุดรับน้ำดิบ สำแล
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันกับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในบริเวณพื้นที่เขตอนุรักษ์และจุดรับน้ำดิบ สำแล
3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในบริเวณพื้นที่เขตอนุรักษ์และจุดรับน้ำดิบ สำแล

แนวคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความเข้าใจในการจัดการและการอนุรักษ์น้ำในชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คือ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฉลาด นักอนุรักษ์ทรัพยากรจะ

รู้สึกว่าการพยากรณ์ธรรมชาติควรถูกใช้ในทิศทางที่ทำให้มั่นใจได้ว่าจะสามารถมีพยากรณ์ธรรมชาติใช้ได้อย่างต่อเนื่องในระยะยาว นักอนุรักษ์ทรัพยากรต้องการทำให้เกิดการรับผิดชอบต่อวิถีหรือแนวทางในการใช้ทรัพยากร ต้องการยุทธวิธีที่จะทำให้การพัฒนาอย่างยั่งยืน และใช้ทรัพยากรโดยคำนึงถึงคนรุ่นต่อไปในอนาคต (ธวัชชัย ศุภดิษฐ์, 2554, น. 32) ส่วนเกษม จันทรแก้ว (2545, น. 106 - 111) นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม กล่าวว่า การอนุรักษ์เป็นคำนิยามง่ายๆ แต่เป็นการเน้น “การใช้” ทรัพยากรเป็นพื้นฐาน อีกทั้งยังมีแนวทางการใช้ตลอดไป

ธรรมชาติของทรัพยากรเมื่อถูกนำมาใช้นั้นขึ้นอยู่กับเป็นทรัพยากรประเภทใดซึ่งมีสมบัติเฉพาะตัวของมัน แต่ที่เหมือนกันก็คือ เมื่อมีการใช้ก็ต้องเกิดความเสื่อมโทรมและ/หรือทรัพยากรบางชนิดอาจลดน้อยลงหรือเสื่อมโทรมทำให้หายากหรืออาจสูญหายไปก็ได้ ดังนั้น การอนุรักษ์จึงต้องกำหนดหลักการให้ชัดเจน สำหรับหลักการอนุรักษ์นั้นสามารถสรุปได้เป็น 3 หลักการ ได้แก่ การใช้แบบยั่งยืน การฟื้นฟูสิ่งเสื่อมโทรม และการสงวนของหายาก

เกษม จันทรแก้ว (2540, น. 110-116) กล่าวว่า วิธีการอนุรักษ์นั้น ประกอบด้วย 7 วิธีการ คือ 1. การใช้ (แบบยั่งยืน) 2. การเก็บกัก 3. การรักษา/ซ่อมแซม 4. การฟื้นฟู 5. การพัฒนา 6. การป้องกัน และ 7. การสงวนและการแบ่งเขต ทั้ง 7 วิธีการนี้ต้องสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะนักวิชาการอนุรักษ์หรือนักวิทยาศาสตร์ทรัพยากร

กรมทรัพยากรน้ำ (2548) กล่าวถึงวัฏจักรของน้ำประปาที่มนุษย์ได้นำมาใช้เพื่อการดำรงชีวิตเริ่มต้นจากแหล่งน้ำในสภาพของน้ำดิบ และนำไปผลิตเป็นน้ำประปาใช้อุปโภคบริโภค ซึ่งในที่สุดน้ำก็จะกลับเข้าสู่แหล่งน้ำในสภาพของน้ำเสียที่ระบายจากชุมชน ระบบกิจการน้ำประปาจึงเป็นกิจการที่เกี่ยวกับพยากรณ์ธรรมชาติ การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ การวางผังเมือง สิ่งแวดล้อม การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การอุตสาหกรรม การสาธารณสุข ฯลฯ และประกอบด้วย ขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ 1. การนำน้ำจากแหล่งน้ำ ซึ่งอาจจะเป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติ 2. การเก็บกักน้ำดิบ 3. การส่งน้ำดิบ 4. การส่งน้ำประปาไปสู่สถานีสูบน้ำ และ 5. การส่งน้ำประปาไปสู่ผู้บริโภค

การจัดการน้ำแบบบูรณาการ คือ กระบวนการที่เป็นระบบเพื่อการจัดหา การตรวจสอบ และการใช้

ทรัพยากรน้ำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสนองตอบวัตถุประสงค์ของสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม IWRM นับเป็นแนวคิดใหม่ในการจัดการทรัพยากรน้ำที่สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ (ยรรยง อินทร์ม่วง, 2550) โดยวัตถุประสงค์การบริหารจัดการน้ำแบบผสมผสาน (กรมทรัพยากรน้ำ, 2550) เพื่อ 1) ทุกภาคส่วนมีน้ำใช้อย่างเพียงพอ 2) คุณภาพน้ำเหมาะสมตรงกับความ ต้องการ 3) ลดปัญหาความขัดแย้งของสังคมเรื่องการใช้ น้ำ และ 4) ป้องกันปัญหาภัยต่างๆ อันเกิดจากน้ำ

2. แนวคิดทัศนคติการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชน

Shiffman and Kanuk (2007) กล่าวว่า ทัศนคติหมายถึงความโน้มเอียงที่บุคคลเรียนรู้เพื่อให้มีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับลักษณะที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยทัศนคติของบุคคลจะสะท้อนมุมมองที่เขามีต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นคน สิ่งของ สถานการณ์ หรือสถาบัน ทัศนคติประกอบด้วยองค์ประกอบที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ 3 ประการคือ (1) องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจหรือการรับรู้ (Cognitive Component) องค์ประกอบด้านการรับรู้เกิดจากการได้รับความรู้ (Knowledge) หรือประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งหนึ่งสิ่งใด จนก่อให้เกิดเป็นความรู้และความเข้าใจ ซึ่งส่งผลต่อความรู้สึกของบุคคล และแสดงออกมาในรูปของความเชื่อ (Belief) ความเชื่อที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมที่แตกต่างกัน (2) องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) องค์ประกอบด้านความรู้สึกอาจทำได้ทั้งก่อนที่จะมีความรู้ และประสบการณ์ต่อสิ่งใด ๆ หรือเกิดความรู้สึกก่อนที่จะเกิดความรู้ความเข้าใจ หรือมีประสบการณ์ต่อสิ่งนั้นก็ได้ ซึ่งแสดงออกมาในรูปแบบของความกลัว ความชอบ ความโกรธ ความเกลียด อันเป็นการสะท้อนความรู้สึกในใจ (3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรมที่จะแสดงออก (Conative Component) องค์ประกอบด้านพฤติกรรมอาจเกิดขึ้นเมื่อมีความรู้สึกต่อสิ่งใด ๆ แล้วก็จะส่งผลต่อการกระทำในการตอบสนองตามความรู้สึกนั้น ซึ่งแสดงถึงความโน้มเอียงหรือเจตนาที่จะซื้อของผู้บริโภค หรือเกิดขึ้นหลังจากมีความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งนั้น ซึ่งจะเป็นเหตุผลให้เกิดการกระทำ

ทฤษฎีทัศนคติในงานวิจัยนี้ใช้แบบจำลององค์ประกอบทัศนคติ 3 ประการ (Tricomponent Attitude

Model) ของ Schiffman and Kanuk (2010) ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ (1) ส่วนของความเข้าใจ (Cognitive Component) หมายถึง ความรู้ (Knowledge) การรับรู้ (Perception) และความเชื่อถือ (Beliefs) (2) ส่วนของความรู้อารมณ์ (Affective Component) หมายถึง อารมณ์ (Emotion) หรือความรู้สึก (Feeling) ของผู้บริโภคมที่มีต่อความคิดหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (3) ส่วนของพฤติกรรม (Conative Component หรือ Behavior หรือ Doing)

Bloom (1975, อ้างถึงใน ชีระ กุลสวัสดิ์, 2544, น. 18) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม เจตคติ และการปฏิบัติว่า เป็นกิจกรรมทุกประเภทที่มนุษย์กระทำ อาจเป็นสิ่งที่มนุษย์สังเกตได้หรือไม่ได้ และพฤติกรรมดังกล่าวนี้ ได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ 1. พฤติกรรมด้านความรู้ (Cognitive Domain) ได้แก่ 1. ความรู้ 2. ความเข้าใจ 3. การนำไปใช้ 4. การวิเคราะห์ 5. การสังเคราะห์ 6. การประเมินผล 2. พฤติกรรมด้านทัศนคติ (Affective Domain) ได้แก่ 1. การรับหรือการให้ความสนใจ 2. การตอบสนอง 3. การให้คำนิยม 4. การจัดกลุ่มเกี่ยวกับคำนิยม และ 5 การแสดงลักษณะตามคำนิยมที่ยึดถือ และ 3. พฤติกรรมด้านการปฏิบัติ (Psychomotor Domain) เป็นการลงมือทำ การดำเนินงาน

สุภัสจรีา วงษ์มาดิษฐ์ (2559) จากพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนบ้านไผ่สีทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยเก็บตัวอย่างจากผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนบ้านไผ่สีทอง จำนวน 42 คน ผลของการศึกษา พบว่า พฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนบ้านไผ่สีทอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงจากด้านการร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรหลาน ด้านการร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร ด้านการมีส่วนร่วมสนับสนุนกิจการการศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมในบรรยากาศการเรียนการสอนของสถานศึกษา และด้านการมีส่วนร่วมร่วมจัดทำหลักสูตรและติดตามผลตามลำดับ

3. แนวคิดการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชน

กระบวนการมีส่วนร่วมถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาในทุกระดับตั้งแต่องค์กรชุมชนขนาดเล็กในชนบท ในบริษัทเอกชน จนถึงการพัฒนาประเทศที่ต้องใช้มิติภาคประชาชนในการจัดการและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน กระบวนการมีส่วนร่วมก่อให้เกิดพลังในการร่วมกันคิดร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบต่อการทำงานร่วมกัน และผลที่ได้จากการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ นำไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ (ปาริชาติ วลัยเสถียร, สุทธิชัย ออบอุ้น, สหัทธยา วิเศษ, จันทนา เบญจทรัพย์ และ ชลกาญจน์ ฮาชันนารี, 2546, น. 192)

โกวิท พวงงาม (2553, น. 197) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง อำนาจในการตัดสินใจของบุคคล กลุ่ม องค์กร ในการที่จะเข้าร่วมกระบวนการทำงานที่อาศัยความร่วมมือเพื่อก่อสร้างพื้นที่ดำเนินการทำงานและจิตใจที่จะมุ่งไปสู่ความสำเร็จตามที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพทางความคิด ระบบความเชื่อภายในตัวบุคคล หน่วยงานองค์กรต่างๆ อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับกาลเวลากอีกด้วย

Kathiresan (2012, pp. 1-2) ได้กล่าวถึง รูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ซึ่งมีแนวคิดสอดคล้องกับ สำนักมาตรฐานการศึกษา ดังนี้ 1. การไม่มีส่วนร่วมใดๆ เลย (Non-participation) 2. การมีส่วนร่วมเป็นบางส่วน (Partial Participation) และ 3. การมีส่วนร่วมแบบแท้จริง (Genuine Participation)

อคิน รพีพัฒน์, ม.ร.ว. (2527, อ้างถึงใน สุวัฒนา ธาตานิติ, 2543, น. 91) ได้กล่าวถึง กระบวนการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน พบว่า มีความสอดคล้องกับ เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ดังนี้ 1. ขั้นตอนในการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา กำหนดสาเหตุของปัญหา และหาแนวทางแก้ไขปัญหา 2. ขั้นตอนในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และวางแผนแก้ปัญหา 3. ขั้นตอนในการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรมพัฒนาตามแผน และ 4. ขั้นตอนในการมีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน เพื่อค้นคว้าหาข้อบกพร่องต่าง ๆ โดยจะนำมาปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้ มีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพ 1 ตัวแปรที่ศึกษาและกรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐาน

ข้อที่ 1 (H₁) ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำของชุมชนในบริเวณพื้นที่เขตอนุรักษ์และจุดรับน้ำดิบ สำแล

ข้อที่ 2 (H₂) ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชน มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำของชุมชนในบริเวณพื้นที่เขตอนุรักษ์และจุดรับน้ำดิบ สำแล

ข้อที่ 3 (H₃) ปัจจัยทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชน มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำของ

ชุมชนในบริเวณพื้นที่เขตอนุรักษ์และจุดรับน้ำดิบ สำแล

ข้อที่ 4 (H₄) ปัจจัยพฤติกรรมเกี่ยวกับการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชน มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำของชุมชนในบริเวณพื้นที่เขตอนุรักษ์และจุดรับน้ำดิบ สำแล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ การลงพื้นที่สำรวจโดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ตำบลเชียงรากใหญ่ ตำบลบางกะดี ตำบลบ้านกลาง ตำบลบ้านกระแซง ตำบลสวนพริกไทย จังหวัดปทุมธานี จำนวน 200 คนต่อพื้นที่ รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,000 คน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่เขตอนุรักษ์และจุดรับน้ำดิบสำแล กลุ่มตัวอย่างคือ ตัวอย่างชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านกลาง พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกระแซง พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงรากใหญ่ พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสวนพริกไทย และพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านบางกะดี โดยใช้สูตรการคำนวณของ Yamane (1967) ที่ทราบจำนวนประชากร ได้จำนวนตัวอย่าง 400 ตัวอย่าง ที่ระดับความเชื่อมั่นทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ได้เก็บข้อมูลเพิ่มขึ้น เป็นจำนวน 200 คนต่อพื้นที่ รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,000 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (questionnaires) สอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง และการหาคุณภาพของเครื่องมือ ใช้วิธีการทดสอบความเที่ยง (validity) ของแบบสอบถาม ตามเทคนิค Item Objective Congruence (IOC) โดยข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.6 ทุกข้อคำถาม โดยปรับปรุงข้อความตามผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อเสนอแนะ การนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบค่า IOC แล้วไปทดสอบกับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน แล้วนำมาหาความเชื่อถือได้ (reliability) มากกว่า 0.9 ขึ้นไป และมีการจัดทำและปรับปรุงแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล 1,000 ชุดต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการสุ่มตัวอย่าง วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นการสุ่มแบบอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยเลือกวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ขั้นที่ 2 การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และขั้นที่ 3 สุ่มตัวอย่างเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) โดยจะสุ่มตัวอย่างประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่เขตอนุรักษ์และจุดรับน้ำดิบสำแล โดยเก็บแบบสอบถาม 1 ครัวเรือน เว้น 2 ครัวเรือน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าสถิติร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายคุณลักษณะของการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชนในบริเวณพื้นที่เขตอนุรักษ์และจุดรับน้ำดิบสำแล การวิเคราะห์ความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชนในบริเวณพื้นที่เขตอนุรักษ์และจุดรับน้ำดิบสำแล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติ t-test และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA (F-test)) เพื่ออธิบายความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชนในบริเวณพื้นที่เขตอนุรักษ์และจุดรับน้ำดิบสำแล

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการสำรวจปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยความรู้ ทักษะคิด พฤติกรรมและการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชน ดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีสถานภาพสมรส อายุอยู่ในช่วง 45-54 ปี อาชีพหลักเป็นพนักงานเอกชน มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนเงิน 10,001-30,000 บาท จำนวนคนในครัวเรือน 4-6 คน และ ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ 16 ปีขึ้นไป กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อความรู้ อยู่ในระดับมาก ด้านหลักการของเรื่องที่เกิดจากการผสมผสานหลักขณะในการจัดการทรัพยากรน้ำ ความรู้ในเรื่องการจัดการทรัพยากรน้ำ และความรู้ในวิธีการดำเนินการเป็นการถามวิธีการปฏิบัติต่างๆ ในการจัดการทรัพยากรน้ำ ตามลำดับ กลุ่มให้ความสำคัญต่อทัศนคติอยู่ในระดับมากด้านทัศนคติด้านพฤติกรรมการแสดงออกทัศนคติด้านความเข้าใจ ทัศนคติด้านความรู้สึกตามลำดับ กลุ่มให้ความสำคัญต่อพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง และกลุ่มให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมในระดับมากด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ สถานภาพ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนคนในครัวเรือน และ

ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ พบว่า สถานภาพ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนคนในครัวเรือน และระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ ที่แตกต่างกัน ทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชนแตกต่างกัน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชน

ตาราง 1

การวิเคราะห์สมการถดถอยของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	t	Sig.t	ดัชนีบอกภาวะร่วมเส้นตรงพหุ	
				Tolerance	VIF
ค่าคงที่	3.296	23.912	0.000		
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ	-0.323*	-8.825	0.000	0.613	1.631
ความรู้วิธีการดำเนินการเป็นการถามวิธีการปฏิบัติต่างๆ	0.145*	3.866	0.000	0.651	1.537
หลักการของเรื่องที่เกิดจากการผสมผสานหาลักษณะร่วม	0.134*	3.722	0.000	0.643	1.555

R² = 0.074, SEE = 0.82278, F = 26.420, Sig. of F = 0.000

*ระดับนัยสำคัญ (α) = .05

จากตาราง 1 ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรอิสระ 3 ตัวของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชน ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ ความรู้วิธีการดำเนินการเป็นการถามวิธีการปฏิบัติต่างๆ หลักการของเรื่องที่เกิดจากการผสมผสานหาลักษณะร่วม มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสามารถอธิบายการผันแปรได้ร้อยละ 7.40 โดยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ -0.323 ค่า t เท่ากับ -8.825 ด้านความรู้วิธีการดำเนินการเป็นการถามวิธีการปฏิบัติต่างๆ มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.145 ค่า t เท่ากับ 3.866

และ หลักการของเรื่องที่เกิดจากการผสมผสานหาลักษณะร่วม มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.134 ค่า t เท่ากับ 3.722 ค่า VIF มีค่าเข้าใกล้ 2 แสดงว่า ตัวแปรอิสระแต่ละตัว ไม่มีปัญหาความสัมพันธ์กัน (Multicollinearity)

ผลการวิเคราะห์สามารถเขียนเป็นสมการเส้นตรงแสดงความสัมพันธ์ ดังนี้

การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชน = 3.296 - 0.323

(ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ) + 0.145

(ความรู้วิธีการดำเนินการเป็นการถามวิธีการปฏิบัติต่างๆ) + 0.134

(หลักการของเรื่องที่เกิดจากการผสมผสานหาลักษณะร่วม

ตาราง 2

การวิเคราะห์สมการถดถอยของทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชน

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	t	Sig.t	ดัชนีบอกภาวะร่วมเส้นตรงพหุ	
				Tolerance	VIF
ค่าคงที่	0.228	1.753	0.080		
ทัศนคติด้านความเข้าใจ	-0.159*	-3.918	0.000	0.438	2.283
ทัศนคติด้านความรู้สึก	0.387*	6.829	0.000	0.328	3.049
ทัศนคติด้านพฤติกรรมกรรมการแสดงออก	0.598*	16.796	0.000	0.621	1.612

R²= 0.425, SEE= 0.64846, F= 245.021, Sig. of F= 0.000

*ระดับนัยสำคัญ (α) = .05

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรอิสระ 3 ตัวของทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชน ประกอบด้วย ทัศนคติด้านความเข้าใจ ทัศนคติด้านความรู้สึก และทัศนคติด้านพฤติกรรมกรรมการแสดงออก มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสามารถอธิบายการผันแปรได้ร้อยละ 42.50 โดยด้านทัศนคติด้านความเข้าใจ มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ -0.159 ค่า t เท่ากับ 3.918 ทัศนคติด้านความรู้สึก มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ

0.387 ค่า t เท่ากับ 6.829 และ ทัศนคติด้านพฤติกรรมกรรมการแสดงออก มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.598 ค่า t เท่ากับ 16.796 ค่า VIF มีค่าเข้าใกล้ 2-3 แสดงว่า ตัวแปรอิสระแต่ละตัว ไม่มีปัญหาความสัมพันธ์กัน

ผลการวิเคราะห์สามารถเขียนเป็นสมการเส้นตรงแสดงความสัมพันธ์ ดังนี้

การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชน = 0.228 – 0.159

(ทัศนคติด้านความเข้าใจ) + 0.387 (ทัศนคติด้านความรู้สึก) + 0.598 (ทัศนคติด้านพฤติกรรมกรรมการแสดงออก)

ตาราง 3

การวิเคราะห์สมการถดถอยของพฤติกรรมเกี่ยวกับการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชน

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	t	Sig.t	ดัชนีบอกภาวะร่วมเส้นตรงพหุ	
				Tolerance	VIF
ค่าคงที่	0.644	10.016	.000		
พฤติกรรมกรทั้งน้ำเสีย	-0.178*	-7.719	.000	0.480	2.082
พฤติกรรมกรลดน้ำเสีย	0.213*	7.017	.000	0.290	3.451
พฤติกรรมกรอนุรักษ์น้ำ	0.754*	23.375	.000	0.346	2.887

R²= 0.660, SEE= 0.49884, F= 643.052, Sig. of F= 0.000

*ระดับนัยสำคัญ (α) = .05

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรอิสระ 3 ตัวของพฤติกรรมเกี่ยวกับการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชน ประกอบด้วย พฤติกรรมการทิ้งน้ำเสีย พฤติกรรมการลดน้ำเสียและพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสามารถอธิบายการผันแปรได้ร้อยละ 66.00 โดยด้านพฤติกรรมการทิ้งน้ำเสีย มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ -0.178 ค่า t เท่ากับ -7.719 พฤติกรรมการลดน้ำเสียมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ

อภิปรายผล

ผู้อยู่อาศัยในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีสถานภาพสมรส อายุอยู่ในช่วง 45-54 ปี อาชีพหลักเป็นพนักงานเอกชน มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนเงิน 10,001-30,000 บาท จำนวนคนในครัวเรือน 4-6 คน และ ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ 16 ปีขึ้นไป ซึ่งถือได้ว่าเป็นอาศัยในพื้นที่มายาวนาน ซึ่ง มีทั้งความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำทั้งทุกด้าน ได้แก่ หลักการของเรื่องที่เกิดจากการผสมผสานหาลักษณะร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ ความรู้ในเรื่องเรื่องการจัดการทรัพยากร และความรู้ในวิธีการดำเนินการเป็นการถามวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ ในการจัดการทรัพยากรน้ำ เป็นอย่างดี ด้านทัศนคติ เกี่ยวกับการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชนให้ความสำคัญมาก ได้แก่ ทัศนคติด้านความเข้าใจ ทัศนคติด้านการความรู้สึ ส่วนทัศนคติพฤติกรรมด้านแสดงออก อยู่ในระดับปานกลาง และด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชนให้ความสำคัญปานกลางในทุกด้าน ได้แก่ พฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำ พฤติกรรมการทิ้งน้ำเสีย และ พฤติกรรมการลดน้ำเสีย ตามลำดับ

ด้านความรู้ในวิธีการดำเนินการเป็นการถามวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ ในการจัดการทรัพยากรน้ำ พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจาก การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เรื่องการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ยังไม่ทั่วถึง นอกจากนี้ยังขาดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการฟื้นฟู ดูแลรักษา

0.213 ค่า t เท่ากับ 7.017 และ พฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.754 ค่า t เท่ากับ 23.375 ค่า VIF มีค่าเข้าใกล้ 2-3 แสดงว่า ตัวแปรอิสระแต่ละตัว ไม่มีปัญหาความสัมพันธ์กัน

ผลการวิเคราะห์สามารถเขียนเป็นสมการเส้นตรงแสดงความสัมพันธ์ ดังนี้

การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชน = 0.644 - 0.178 (พฤติกรรมการทิ้งน้ำเสีย) + 0.213 (พฤติกรรมการลดน้ำเสีย) + 0.754 (พฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำ)

ทรัพยากรน้ำ รวมถึงไม่มีแผนพัฒนา และจัดการทรัพยากรระดับชุมชนที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ เกษม จันทรแก้ว (2540) ที่กล่าวว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย ทั้งประชาชนในเมือง ในชนบท และผู้บริหาร ทุกคนควรตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา โดนเริ่มต้นที่ตนเองและท้องถิ่นของตน ร่วมมือกันทั้งภายในประเทศและทั่วโลก

ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ขณะที่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล อยู่ระดับปานกลาง เมื่อทุกคนในชุมชนมีทัศนคติที่ทำให้การรณรงค์ ในการอนุรักษ์ทำได้ง่ายมากขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการประสานครหลวงยังเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมยังไม่มากนัก หรืออาจเกิดจากปัญหาอุปสรรคในด้านอื่น ๆ ที่เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภารกิจของประชาชนในพื้นที่โดยเฉพาะการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเกษตรกร โรงงานอุตสาหกรรม ข้าราชการ พนักงานเอกชน ลูกจ้าง เป็นต้น จึงทำให้ไม่มีเวลา หรือไม่สะดวก ในการเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ภาครัฐได้จัดขึ้น ซึ่งส่งผลทำให้เมื่อเวลาจัดกิจกรรมทำให้ประชาชนในพื้นที่ไม่ได้เข้าร่วมอย่างพร้อมเพรียง หรือเป็นเพราะประชาชนยังไม่เห็นความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำ และการอนุรักษ์น้ำว่าจะส่ง

ผลดีแก่ตนเอง และสังคมได้อย่างไร ตัวเขาเองจะได้รับประโยชน์อะไรบ้างจากการเข้ามามีส่วนร่วม รวมถึงการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานภาครัฐจัดขึ้นยังไม่ทั่วถึง กับประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะวัน-เวลาที่จัด และรูปแบบกิจกรรมที่จัดขึ้น จึงทำให้ประชาชนบางส่วนขาดการเข้าไปมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับ ฤวิลาตี บุรีกุล (2550) ที่ได้กล่าวว่า ปัญหาอุปสรรคในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม คือ ปัญหาความพร้อมของภาครัฐ และการขาดแคลนเครื่องมือสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงยังสอดคล้องกับ ปรัชญา เวสารัชช์ (2528) ที่ได้กล่าวว่า ปัญหาและอุปสรรคที่กระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ชาวบ้านมีภาระด้านการประกอบอาชีพ ด้านครอบครัว และด้านร่างกาย และจินตนา ทองรอด (2529) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในโครงการข่าวนาน้ำฝนในเขตเกษตรล้าหลังของชาวนา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการเข้ามามีส่วนร่วมของชาวนาเกิดจากทางราชการ คือ 1) ความล่าช้าในการทำงานของราชการ 2) ขาดการประสานงานของทางราชการกับหน่วยงานต่าง ๆ

จากผลการทดสอบพบว่าทุกปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำในชุมชน ทุกด้านทั้ง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ ความรู้วิธีการดำเนินการ และ หลักการของเรื่องที่เกิดจากการผสมผสานลักษณะร่วม ด้านทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำในชุมชนในบริเวณพื้นที่เขตอนุรักษ์และจุดรับน้ำดิบสำแล ด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำในชุมชนในบริเวณพื้นที่เขตอนุรักษ์และจุดรับน้ำดิบสำแล มีอิทธิพลต่อการจัดการทรัพยากรน้ำในชุมชนในบริเวณพื้นที่เขตอนุรักษ์และจุดรับน้ำดิบสำแล เนื่องจาก ผู้อยู่อาศัยในชุมชน ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่มา ระยะเวลายาวนาน มีทัศนคติที่ดีต่อการดูแลสภาพแวดล้อมในชุมชน ในการรณรงค์เรื่องการอนุรักษ์น้ำจึงทำได้ไม่ยาก โดยจำเป็นต้องมีการให้ความรู้ความเข้าใจในกับคนในพื้นที่ในแต่ละด้านให้ครบถ้วนทั้งการจัดการทรัพยากรน้ำและการอนุรักษ์น้ำ ความรู้วิธีการดำเนินการ และ หลักการของเรื่องที่เกิดจากการผสมผสานลักษณะร่วม โดยควรให้มีการจัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ควร มีการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีเพิ่มขึ้นถึงแม้คนในชุมชนจะมีทัศนคติที่ดีอยู่แล้วก็ตาม ด้านพฤติกรรมควรส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีเป็นแบบอย่างให้คนใน

ชุมชนได้เห็น เช่น การมอบรางวัลหรือใบประกาศเกียรติคุณต่าง ๆ เพื่อเชิดชูบุคคลผู้ซึ่งมีพฤติกรรมที่ดีในการอนุรักษ์น้ำอย่างต่อเนื่อง จัดกิจกรรม ประกวดพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์ เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการด้านความรู้ ของ สมพงษ์ แก้วประยูร (2558, น. 27) ได้ให้ความหมายของ KAP ดังนี้ ความรู้ (Knowledge) เป็นข้อมูลที่บุคคลสามารถรับรู้และนำมาเป็นกระบวนการทางความคิดความรู้จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ถูกเลือกสรรให้สอดคล้องกับสภาพจิตใจ และส่งผลต่อการแสดงออกของมนุษย์ 5 ประการ ได้แก่ 1) การตอบข้อสงสัย 2) การสร้างทัศนคติ 3) การกำหนดวาระ 4) การพอกพูนระดับความเชื่อ 5) การรู้แจ้งต่อค่านิยม รวมถึง แบบจำลองโครงสร้างทัศนคติ (structural model of attitudes) (Schiffman & Kanuk, 2010) การทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง ทัศนคติและพฤติกรรม งานวิจัยของ ดวงเดือน พันธุมนาวิ (2523) จากการวัดทัศนคติเพื่อทำนายพฤติกรรม กล่าวว่า บุคคลสามารถแสดง ทัศนคติ ออกได้ 3 ประเภทด้วยกัน คือทัศนคติ ออกได้ 3 ประเภทด้วยกัน คือ 1) ทัศนคติทางเชิงบวก 2) ทัศนคติทางลบหรือไม่ดี คือ ทัศนคติที่สร้างความรู้สึกลงไปไปในทางเสื่อมเสีย 3) ประเภทที่สาม ซึ่งเป็นประเภทยุติ คือ ทัศนคติที่บุคคลไม่แสดงความคิดเห็นใน เรื่องราวหรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง งานวิจัยของ อุทุมพร เรื่องฤทธิ์ (2560) จากทัศนคติและการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำคลองลัดมะยม เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า คนในชุมชน มีทัศนคติต่อการจัดการการท่องเที่ยวตลาดน้ำคลองลัดมะยมในภาพรวมทั้ง 3 ด้านได้แก่ 1) ด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้ในเรื่องการกำจัดขยะ การประชาสัมพันธ์ และการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรในชุมชน 2) ด้านอารมณ์ความรู้สึก 3) ด้านพฤติกรรม และงานวิจัยของ Abbasian (2015) เรื่อง Attitudes towards participation in business development programmes: An ethnic comparison in Sweden ซึ่งการศึกษาพบว่าผู้จัดการด้านการย้ายถิ่นฐาน หรือเจ้าของธุรกิจด้านการย้ายถิ่นฐานมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในโปรแกรมการพัฒนาในแง่ของตัวแปรทัศนคติทั้ง 9 ด้าน ในด้านพฤติกรรม สอดคล้องกับ งานวิจัยของ Bloom (1975, อ้างถึงใน ชีระ กุลสวัสดิ์, 2544, น. 18) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่าง

พฤติกรรม เจตคติ และการปฏิบัติว่า เป็นกิจกรรมทุกประเภทที่มนุษย์กระทำ อาจเป็นสิ่งที่มนุษย์สังเกตได้หรือไม่ได้ และพฤติกรรม และงานวิจัยของ สุภัสสจิรา วงษ์มาดิษฐ์ (2559) พบว่า พฤติกรรมมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการการศึกษาของ โรงเรียนบ้านไผ่สีทอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงจาก ด้านการร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรหลาน ด้านการร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร ด้านการมีส่วนร่วมสนับสนุนกิจการการศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมในบรรยากาศการเรียนการสอนของสถานศึกษา และด้านการมีส่วนร่วมจัดทำหลักสูตรและติดตามผล ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาจากโครงการวิจัยนี้พบว่า มีประเด็นที่สามารถเสนอแนะ เพื่อให้การจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ รวมถึงการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ดังนี้

1. การส่งเสริมด้านบุคคล การประสานครหลวงควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ จัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์น้ำ และสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชน ให้เห็นถึงความสำคัญในการอนุรักษ์แม่น้ำ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการอนุรักษ์แม่น้ำอย่างยั่งยืน ซึ่งจากการวิจัยนี้พบว่า กลุ่มบุคคลที่พึงย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชน ผู้ที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน คือกลุ่มที่ยังมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในระดับปานกลาง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อพัฒนาบุคคลเหล่านี้เป็นกลุ่มแรก เพื่อเป็นยกระดับของการมีส่วนร่วมให้มากยิ่งขึ้น

2. การส่งเสริมด้านความรู้ความเข้าใจ การประสานครหลวงควรกำหนดนโยบายเป็นแนวทางส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการหาสาเหตุของปัญหาทรัพยากรน้ำที่เกิดขึ้นในชุมชน และร่วมกันกำหนด/จัดทำแผน

โครงการร่วม กับหน่วยงานภาครัฐ โดยเน้นให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีในการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำของชุมชนและสร้างทรัพยากรบุคคล (Human Resource) ที่สามารถสนับสนุนให้นโยบายที่ภาครัฐต้องการผลักดันให้เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. การส่งเสริมด้านทัศนคติ นอกจากการให้ความรู้ความเข้าใจแล้ว การประสานครหลวงจำเป็นต้องมีรูปแบบแนวทางในการสร้างแรงจูงใจให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีความพึงพอใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำของชุมชน เช่น การสนับสนุนงบประมาณเพื่อให้ชุมชนมีต้นทุน ในการจัดกิจกรรม เป็นต้น

4. การส่งเสริมด้านพฤติกรรม การประสานครหลวงจะต้องเน้นปฏิบัติงานในเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ โดยนอกจากการให้ความร่วมมือและให้การสนับสนุนแก่ชุมชนแล้ว หน่วยงานยังจำเป็นต้องเข้าไปกำกับติดตามการดำเนินการในการจัดการน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำของชุมชนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อลดอุปสรรคในการดำเนินการ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนการนำความรู้ที่ใช้ในกระบวนการนำไปสู่วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการพัฒนารูปแบบการจัดการน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

การขยายผลการวิจัยโดย

1. การทำวิจัยเชิงปริมาณ ควบคู่กับการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. การศึกษาในประเด็นอื่น เช่น แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice), การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Development) การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นต้น

Reference

- Abbasian, S., & Yazdanfar, D. (2015). Attitudes toward participation in business development programmes: An ethnics comparison in Sweden. *European journal of training and development, 39*(1), 59-75.
- Bhanthumnavin, D. (1988). *Training course on strengthening attitude, values and work ethics of civil servants*. Bangkok: Civil Service Development Institute, Office of the Civil Service Commission. (in Thai)
- Burikul, T. (2005). *Participation, concepts, theories and processes*. Bangkok: Panich Pranakorn. (in Thai)
- Chankao, K. (1997). *Natural resources and environmental management*. Interdisciplinary Project Graduate Studies in Environmental Science Kasetsart University. (in Thai)
- _____. (2002). *Integrated environmental management*. Bangkok: Kasetsart University. (in Thai)
- Department of Water Resources. (2005). *Annual report 2005*. Bangkok: Department of Water Resources. (in Thai)
- _____. (2007). *Annual report 2007*. Bangkok: Department of Water Resources. (in Thai)
- Feasibility Study Project for Wastewater Collection Service in Bangkok, Office of Water Quality Management. (2011). *Waste water report*. Bangkok: Feasibility Study Project for Wastewater Collection Service in Bangkok, Office of Water Quality Management. (in Thai)
- Inmoung, Y. (2007). *Environmental studies*. Bangkok: The Thailand Research Fund. (in Thai)
- Kaewprayoon, S. (2015). *Knowledge, attitude and household waste management behavior of Khuan Lang Municipality, Hat Yai District, Songkhla Province*. Independent Study in Political Science (Public and Private Management Program), Hat Yai University. (in Thai)
- Kathiresan, K. (2012). Importance of mangrove ecosystem. *International journal of marine science, 2*(10), 70-89.
- Kongkaew, P. (2011). *Follow up report on education campaign and participation in children and youth to change the behavior to solve the problem of garbage overflowing and reducing global warming*. Bangkok: Office of Policy and Strategy, Office of the Permanent Secretary for Education. (in Thai)
- Kulsawat, T. (2001). *Mobile phone using behaviors while driving of motorists in Bangkok*. Special Problems, Master of Public Administration, General Administration Branch, Graduate School, Burapha University. (in Thai)
- Puangngam, K. (2010). *Community and local self governance*. Bangkok: Bopit Printing. (in Thai)
- Rueangrit, U. (2017). Attitudes and participation of local community at Klong Lat Mayom floating Market Tourism Management, Taling Chan, Bangkok. *Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi academic journal (Humanity and Social Sciences), 2*(1), 33-43.
- Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (2007). *Consumer behavior*. (9th ed.). Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall.
- _____. (2010). *Consumer behavior*. (10th ed.). Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.

- Supadit, T. (2011). *Pollution from animal feces to environmental health*. (4th ed.). Bangkok: Tippanet Printing. (in Thai)
- Thadaniti, S. (2000). *Public participation in urban development academic article documents for the academic conference seminar on urban planning and urban design, the first conference on MahaNakhon, pages 89-96*. Bangkok: Faculty of Architecture, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Thongrod, J. (1986). *Farmers' participation in the rainwater paddies project in the remote agricultural area: A case study of Nong Sao no. 6, Mae Pao subdistrict, Phaya Mengrai district Chiang Rai Province*. Bangkok: Thammasat University. (in Thai)
- The Water Project, Inc. (2015). *Water in crisis-Thailand*. Retrieved from <https://thewaterproject.org/water-crisis/water-in-crisis-thailand>
- Vesarach, P. (1985). *Public participation in activities for rural development*. Institute of Thai Study, Thammasat University. (in Thai)
- Walaisatien, P., Op Un, S., wiset, S., Benjasub, C., & Hasannaree, C. (2003). *Process and work techniques of developers*. (2nd ed.). Bangkok: Richmax Interprint. (in Thai)
- Wongmadit, S. (2016). *Parents' participation behavior in educational management of Ban Phaisithong School Suphanburi Province*. Independent Study in Education, Master Program in Educational Administration, Graduate School, Silpakorn University. (in Thai)
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis*. (2nd ed.). New York: Harper & Row.

